

TEKSTOLOŠKA NAPOMENA

U četvrtu knjigu izabranih djela Antuna Gustava Matoša uvrštena je poznata zbirka polemika, epigrama i satira *Dragi naši savremenici*, koju je sam autor koncipirao tijekom 1912. i u potpunosti priredio za tisak, a koja je prvi put tiskana tek 1940. u izdanju Binoze i redakciji Julija Benešića (književnu ostavštinu sabrao Milan Matoš), s tim da su u našem izdanju izostavljeni članci Matoševih izravnih polemičkih i literarnih protivnika, a uvršten članak *Realizam i artizam*, kojega nema u Binozinu izdanju, a Matoš ga je predvidio. Izbor iz ostalih kritika, eseja i polemika donosimo u tri cjeline s temama iz hrvatske i europskih književnosti, a prenosimo ih onako kako su objavljivani u raznim književnim glasilima, kronološkim redom.

Matoševe tekstove otisnute ekavicom u *Dragim našim savremenima* (i)jekavizirali smo jer su preuzeti iz beogradskih listova.

Pri kolacioniranju i priređivanju tekstova za ovo izdanje pomogao nam je i uvid u tiskane primjerke pojedinih članaka s autorskim korekturama tiskarskih i pravopisnih pogrešaka, koji se kao dio Matoševe ostavštine čuvaju u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU-a.

Jezik autora nije mijenjan, samo su pravopisna rješenja usklađena s normama *Hrvatskoga pravopisa* Matice hrvatske¹.

Prema Matičinu pravopisu uređeno je pisanje velikoga i maloga početnog slova (*badnjak* > *Badnjak*, *sv. Augustina* > *Sv. Augustina*, *Frankovac* > *frankovac*, *seljačke stranke* >

¹ Lada Badurina, Ivan Marković, Krešimir Mićanović: *Hrvatski pravopis*. Matica hrvatska. Zagreb, ²2008. 662 str.

Seljačke stranke, U Registraturi > U registraturi, francusku revoluciju > Francusku revoluciju, klub osječkih književnika > Klub osječkih književnika). Mnoga vlastita imena autor donosi u množini, u poopćenom značenju, pa smo i to uskladili s normom (*Lunačeki > lunačeki, Begovići > begovići, Luke Botići > luke botići, Lepoglave > lepaglave*). U primjerima u kojima veliko slovo ima stilogenu vrijednost ostavili smo ga bez obzira na to što norma zahtijeva drukčije rješenje.

U skladu s *Pravopisom* uređeno je i sastavljeno i rastavljeno pisanje: prilozi (*iz daleka > izdaleka, ni malo > nimalo, sto put > stoput, ni za što > nizašto, na žalost > nažalost, za cijelo > zacijelo*), ostale riječi (*ma da > mada, i ako > iako, u ostalom > uostalom, ne ću > neću, tako zvanog > takozvanog, ni jedne > nijedne, dvadesetpeti > dvadeset peti*); pisanje kratica (*dr-a > dr., I t. d. > Itd., n. pr. > npr., D. H. K. > DHK*); (ne)pisanje spojnice između riječi (*pošto poto > pošto-poto, dan danas > dan-danas, nazovi-kritičar > nazovikritičar, auto-analiza > autoanaliza, pjesnik-đak > pjesnik đak, Hercegbosni > Herceg-Bosni*); (ne)bilježenje međusamoglasničkoga /i/ (*dialoški > dijaloški, industrialac > industrijalac, klienta > klijenta; kajišem > kaišem, idejal > ideal, socijolog > sociolog*); nebilježenje međusamoglasničkoga /i/ pri sklanjanju stranih vlastitih imena (*Leopardijem > Leopardiem, Vincijeva > Vincieva*); pisanje stranih vlastitih imena (*Šmerling > Schmerling, Haysmann > Huysmans, Zorilla > Zorrila, Dvoržak > Dvořák, Ravenna > Ravena, Paraguay > Paragvaj*) te imenica i odnosnih pridjeva izvedenih iz stranih vlastitih imena (*nietzscheizma > ničeiizma, stendhalovac > stendalovac, khuenovski > kuenovski, heineovski > hajneovski, versailleskom > versajskom*); bilježenje refleksa jata (*osmjeh > osmijeh, stjeg > stijeg, vijernika > vjernika, svijestan > sujestan, predemo > prijedemo*); pisanje riječi s tzv. pokrivenim r (*uvrjede > uvrede, oprjeka > opreka*).

Kod stranih vlastitih imena ostavili smo nenormativno pisanje u stilski obilježenoj upotrebi i tamo gdje navodi autore koji pišu srpskim jezikom (npr. *U svakom bo Štrosmajeru je po jedan Majer...*). Zadržani su i kroatizirani oblici vlastitih ime-

na osoba koje ne potječu iz hrvatskoga podneblja kao stilska značajka (*Fridrik Nietzsche* umj. *Friedrich Nietzsche*, *Joakim Du Bellay* umj. *Joachim Du Bellay*), te pisanje imena *Don Kihot* zbog proširenosti fonetskoga načina pisanja toga imena.

Matoš neke riječi upotrebljava u dva ili tri oblika, pa su tako i ostavljene jer nije riječ o pravopisnim rješenjima, nego o različitim oblicima i tvorbama (npr. *mozak* i *mozag*, *mogoh* i *mogah*, *dječiji* i *dječji*, *franceski* i *francuski*, *nevjerojatno* i *nevjеровatno*, *nešto* i *nješto*, *prama* i *prema*).

Riječi podrijetlom iz klasičnih jezika koje u korijenu imaju glas *s* autor često piše dvostruko ili samo s glasom *s*, tako da je i to zadržano (*filozof* i *filosof*, *konservativac* i *konzervativac*, *lukšus*), ali pisanje riječi koje počinju s *eks-* usklađeno je s normom (*eksistencija* > *egzistencija*, *eksaktnim* > *egzaktnim*, *ek-sotičan* > *egzotičan*). Polazili smo od toga da je u prvom slučaju riječ o razlici u izričaju, a u drugom samo u razlici u pisanju.

Ostavljani su i oblici aorista glagola *biti* onako kako ih autor donosi, mada ta upotreba nije dosljedna (*Mi ništa ne tvrdimo što ne bi mogli dokazati*, *Ja bih volio da me kude kao Wenzelides...*), arhaični gramatički nastavci u kosim padežima (*pisacah*, *riječih*, *ciljevom*, *kojimi*, *baroknijeh*) te jezična rješenja koja nisu u skladu s današnjim hrvatskim jezičnim osjećajem (*talenat* umj. *talent*, *renesanskih* umj. *renesansnih*).

Pisanje futura I. usklađeno je s pravopisnom normom (*dodati ćemo* > *dodat ćemo*, *biti će* > *bit će*, *poznaćete* > *poznat ćete*), osim u stihovima (npr. *Cijelu zemlju prekriti će tama / Klonuti će idealna snaga*).

Provedene su i glasovne promjene (*bilježku* > *bilješku*, *obćinstvo* > *općinstvo*, *počastno* > *počasno*, *uredništvo* > *uredništvo*), s nekim iznimkama u jednačenju suglasnika po mjestu tvorbe i sibilizaciji (*rastriježnjen* umj. *rastriježnjen*, *snošljivoj* umj. *snošljivoj*, *Luci* umj. *Luki*). Iznimke smo napravili u primjerima gdje držimo da je riječ o tvorbi, a ne o pravopisu.

Pisanje zarezusa usklađeno je s današnjim prihvaćanjem logičke interpunkcije i s pravopisom (*Vidi se, da je taj nos bio svagdje* > *Vidi se da je taj nos bio svagdje*; *Znate, tko je najbolji hrv. satirik* > *Znate tko je najbolji hrv. satirik*; *U razgovoru*

je duhovitiji, no kad piše > U razgovoru je duhovitiji no kad piše; Ako želite ja ću vam je dovesti > Ako želite, ja ću vam je dovesti).

Iz predložaka su uklonjene sve uočene slovne pogreške (tablo > stablo, nadapa > napada, njegovovo > njegovo, Caritad > Caridad, Muffle > Mufle, priskaćući pomoć > priskaćući u pomoć, eksperimentu je > eksperimentuje, ohrapavivši im grla > ohrapaviše im grla), ali ne i pogreške koje su nastale kao posljedica krivog povezivanja predikata sa subjektom (No pošto njegova porodica, mati, brat i otac, živu na jugu... umj. No pošto njegova porodica, mati, brat i otac, živi na jugu...; Tako je Šurminova povijest naše novije književnosti, djelo sasvim neuspjelo, prošlo kroz srpsku kritiku... umj. Tako je Šurminova povijest naše novije književnosti, djelo sasvim neuspjelo, prošla kroz srpsku kritiku...)

Korigirali smo oznaku za zanaglasnu dužinu (*romantikā* umj. *romantikâ*) te interpunkcijske znakove gdje je to bilo potrebno.

U većini tekstova fonem /z/ bilježen je dijagramom *dj* ili *gj*, koji je zamijenjen monogramom *đ* (*medju* > *među*, *izagje* > *izađe*). Iznimke su prezimena *Gjalski* i *Magjer*.

Upozoravam i na Matoševo netočno citiranje stihova A. Starčevića, što ih je stavio kao moto svome članku (*Noć je tamna, svigdje vlada tmina* / [...] / *S ovaj i taj kraj tvojih planina* umj. *Noć još tamna svigdje vlada, i tmina* / [...] / *S ovaj i s taj kraj tvojih planina*).

Kako bi se razlikovale od autorskih, redaktorske su fusnote označene zvjezdicom.

U *Rječniku* i *Tumaču imena i izraza* izostavljen je opis leksičkih jedinica za koje nije pronađeno šire tumačenje od onoga vidljivog iz konteksta. Pojmovi koji se objašnjavaju navode se u onome obliku u kojem se nalaze u tekstu.

D. R.